

Forfatter: Fibiger, Mathilde

Titel: Udrag fra Clara Raphael

Citation: Fibiger, Mathilde: "Clara Raphael", i Fibiger, Mathilde: *Clara Raphael*, udg. af Lise Busk-Jensen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1994, s. 298.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-fibiger01-shoot-idm140403938397296/facsimile.pdf> (tilgået 18. april 2024)

Anvendt udgave: Clara Raphael

rensens *Den nødvendige nedtur* (1977) og Tine Andersens og Lise Busk-Jensens *Clara Raphael – Mathilde Fibiger* (1979) koncentrerer sig om Fibigers feminisme.

Den tolkning af hendes livsværk havde Mathilde Fibiger selv tilbudt eftertiden. I et brev fra o. 1870 skriver hun: »Det er mit Livs Betydning, at jeg har udviklet mig fra Illusion til Virkelighed«, en passage der er blevet læst som en bevægelse fra litteraturens illusioner til arbejdslivets virkelighed. I samme brev nævner hun imidlertid også, at hun »har faaet et Knæk engang, er ligesom gaaet i Staa«, og at folk tror, at blev hun blot repareret, så kunne hun begynde, hvor hun i sin tid slap – eftersom de jo selv endelig er kommet netop dertil »med Tidsaandens agende Post«. Det afgørende for hende er, at det først som arbejderske lykkedes hende at blive knyttet til sine medmennesker på en måde, som »Herrerne i Aandernes Rige« aldrig havde tilladt hende (Marg. Fibiger 1891, s. 203f). Som alle skribenter søgte Fibiger medmenneskelig kontakt gennem sine bøger. Derfor standsede læsernes absolutte afvisning af den sidste bog forfatterskabet. Den menneskelige udvikling, hun gennemgik fra 1850'erne og de efterfølgende tyve år, var hun ikke alene om. Den havde givet temaer nok for nye bøger, hvis vilkårene havde været gunstigere. Hendes velkrevne breve og de to sene artikler viser, at refleksions- og formuleringsevnen var intakt til det sidste. Fibigers forfatterskab standsede ikke, fordi hun ikke havde mere at sige, men fordi læserne vendte det døve øre til. 'Tidsånden' accepterede kvindernes stilferdige overtagelse af arbejdsmarkedets dårligt lønnede stillinger, fordi de dermed også kunne overtage deres egen forsørgelse. At blive optaget i den litterære verdens broderskab var straks en anden sag.

14. Tekstforhold

Clara Raphael

Trykmanuskriptet til *Clara Raphael* er bevaret i Det Kgl. Biblioteks håndskriftsamling (Coll. Saml. 201,4⁷). Det består af 9 1/4 regelmæssigt beskrevne og nummererede ark med få rettelser af ortografisk og sproglig art, f.eks. *Sødskende* > *Søskende* (s. 47), *Don Qui-*

dikotte > *Don Quixote* (s. 70) og *stor* > *hensynsløs* (s. 39), *Byens unge Damer* > *de unge Damer* (s. 45).

Enkelte rettelser synes at være indført for at imødekomme Heibergs kritik i hans kun delvist bevarede brevveksling med Fibiger forud for udgivelsen. Således er *prostituere mig hos P*'s* rettet til *blive til Løtter hos P*'s* (s. 30) i en passage, der drejer sig om Claras første optræden som baldame. De to vendinger var i en vis forstand synonyme, men Heiberg har måske frarådet Mathilde Fibiger at vælge den stærkeste for at undgå enhver association mellem Claras nervøsitet for at prostituere sig og hendes senere emancipation. Desuden er tre replikker i niende brev let forkortede, så ordvekslingen mellem Clara og Madam Star bliver mindre skarp.

Trykgrundlaget for nærværende udgave er førsteudgaven, som udkom anonymt o. 20. december 1850 med 1851 på titelbladet på C.A. Reitzels forlag. I løbet af foråret 1851 udkom et nyt oplag, som formentlig er identisk med det første; det har ikke kunnet verificeres, da Det Kgl. Bibliotek ikke ejer et eksemplar fra dette oplag. Tredje oplag kom i 1893 efter forfatterens død og var egentlig en andenudgave, eftersom den gotiske sats var erstattet af latinsk. I 1976 blev denne andenudgave genudsendt i fotografisk optryk som fjerde oplag (ved Eva Bendix).

Fra trykmanuskriptet til førsteudgaven er der ubetydelige rettelser. Brevens nummerering er rettet fra arabertal til bogstavering. I fjerde brev er adressaten tilføjet som *Kjære Mathilde*, men ikke i femte brev. Et egennavn, *Fru Leth*, er rettet til *Fru Linz* (s. 44), måske efter Heibergs påmindelse om at sikre anonymiteten, eller fordi der allerede er en jomfru Leth i første brev (s. 18).

Det siges, at Heiberg fandt navnet Clara Raphael til Fibigers heltinde (Fredrik Bajer: *Clara Raphael-Fejden* 1879, s. 15). Vilh. Andersen mener, Heiberg genbrugte fornavnet Clara fra sin moders, Thomasine Gyllembourgs, første novelle »Familien Polonius« (1827), hvori anden del hedder »Claras Skriftemaal« (*Illustreret Dansk Litteraturhistorie* IV, 1925, s. 110). Påstanden er ikke dokumenteret, men hvis den er korrekt, bekræfter det antagelsen af, at trykmanuskriptet er en renskrift foretaget efter Heibergs kritiske gennemlæsning af en tidligere version, eftersom heltinden hedder Clara i trykmanuskriptet. Om efternavnet Raphael: se n.t.s. 20.